

ČASOPIS S PODOBAMI ZA SLOVENSKO MLADINO.

Štev. 8.

V Ljubljani, 1. avgusta 1891.

Leto XXI.

Na tujem.

Kot mirni valovi
So tekli mi dnovi
Kraj Soških dolin.
Mladost se poslavlja
In meni ostavlja
Prijeten spomin.

Osamljen na tujem
Po tebi vzdihujem
Domače polje;
Iz širne daljave
Pošilja pozdrave
Ti zvesto srcé.

Ovetice vé mlade,
Domače livade
Obvárui vas Bog!
Saj mene poznate,
Ko ure sem zlate
Zahájal tjà v log.

Svetišče na gòri
Priprosto se v zòri
V dolíno bliščí;
Mogíle zelene
So krog razvrsténe —
Tam mati mi spí.

Oj sladko počívaj
In rádost uživaj
Najslajše srcé!
Sin šel je na tuje
Po dômu vzdihuje
In tóči solzé.

Po svetu zdaj rôma
Odrgran od dôma
Le to si želi:
Ko konec bo bôja
Kraj majke pokôja
Da enkrat dobí!

Milutin.

Mali črnogorski stražnik.

j, malo je malo takih junakov, kakeršen je bil naš mali črnogorski stražnik, o katerem vam hočem povedati, otroci ljubi. Zatorej poslušajte me:

Bilo je za junaške borbe hrabrih Črnogorcev in Hercegovincev s Turki 1876. in 1877. leta. Neka lepega jutra meseca majnika stopala je počasi majhna četa po samotnej stezi proti sovražnikovemu ležišču, pazno se ozirajoč na vse strani. Četico sta vodila častnik in podčastnik. Vsakdo se je molče in nepremično oziral, pričakovaje, da se zdajci izza grmovja ali mej drevjem zablesté sovražnikove puške. Takó dospó h kmetскеj hiši, katero obkrožujejo visokorasli jéseni. Pred hišo stoji deček kakih dvanajst let in si iz mladike urezuje paličico. Iz hišnega okna visi široka črnogorska zastava; v hiši ni nikogar. Ko ugleda ubožni deček častnike, vrže paličico iz rok in se odkrije. Lep deček je, velikih črnih očíj, neustrašnega pogleda, dolgih črnih lās in opravljen po črnogorski. — Kaj delaš? — vpraša ga častnik — zakaj nisi pobegnil s svojo rodbino?

— Jaz nimam rodbine — odvrne mu deček — sirota sem. Vsakomur delam po nekoliko. Ostal sem, da bi videl boj.

— Ali si videl, da bi bili šli sovražniki tu mimo?

— Nè, vže dva dni nikogar! — Častnik se zamisli, skoči raz konja, gré v hišo in spleza na streho. Ali prenizka je, nikamor se ne vidi po okolici. — Na drevó bode treba splezati — reče častnik, vrnivši se. — Prav pred skednjem se dviga visoki, tenki jésen in ziblje svoj vrh v sinjej višavi. Častnik se zopet zamisli, pogleduje sedaj drevó, sedaj vojake, drugega za drugim. Naposled vpraša dečka: Ali dobro vidiš v daljavo?

— Jaz? — Vrabca razločujem miljo daleč.

— Ali bi mogel splezati na vrh tega drevesa?

— Za pol minute sem gôri.

— Ali bi mogel povedati, kar bi videl ondù: ali se vidijo na ónej strani Turki, ali se svetijo puške in handžarji, ali se vidi kaj dima?

— Zakaj bi ne mogel?

— In kaj zahtevaš zató?

— Kaj zahtevam? — reče deček in se nasmehne. — Kaj neki! Ali nisem tudi jaz Črnogorec?

— Dobro torej. Pojdi!

— Samó opanke naj sežujem.

Sezuje se, vrže kapo v travo in objame jesénovo deblo.

— A bodi previden! zakliče častnik in poseže za njim, kakor bi ga hotel zadržati. Neka slutnja ga obide. Deček se obrne in ga pogleda s svojimi lepimi očmi.

— Nič, nič — pravi častnik — le pojdi! — Deček pleza kakor maček. — Vi glejte še dalje! — ukaže častnik vojakom.

Hipoma je deček na vrhu mej vejevjem, objemajoč deblo z nogama, v solnei pa se blesté svetlo njegovi črni lasjé. Častnik ga komaj zapazi, toli majhen je tam gôri.

— Prav daleč poglej! — kliče mu častnik. Deček izpnstí deblo z desno roko in si pokrije oči, da bi mu solnee ne sijalo vánje.

— Kaj vidiš? — vpraša častnik. Deček nagne glavo in zakroživši roko pred usti v nekakšen legát, odvrne: — Dva možá na konjih.

— Kakó daleč?

— Pol milje.

— Ali jahata dalje?

— Ustavila sta se.

— Kaj še vidiš? — vpraša častnik za nekaj časa — na desnej stráni!

— Tam, blizu óne cerkve se nekaj béli mej drevjem, skoro da so puške!

— Ali vidiš ljudi?

— Bajè so skriti. — Zdajci zazvižga krogla visoko gôri v zraku in odleti daleč tjà za hišo.

— Dôli, deček! — zakričí častnik — videli so te. Dovôlj vem. Le hitro dôli!

— Ne bojim se! — reče deček.

— Dôli . . . — ponoví častnik — no, kaj si še videl?

— Na levej stráni?

— Na levej!

Deček se obrne na levo stran, ali sedáj zazvižga druga krogla, ostreje in močnejše od prve. Deček se strese.

— Za Bóga — zakliče deček nizdolu — saj so jo res pomérili náme! — Krogla mu je šla tik glave.

— Dôli! — kričí častnik jezno.

— Takòj grem — odvrne deček — drevó me varuje, ne bojte se! Na levej stráni, hočete vedeti?

— Dôli pojdi! — kričí častnik.

Na levej — kliče deček, obrnivši se z životom na óno stran — tam, kjer stoji kapelica, vidim . . .

Tretji preteči zvižg zazvení po zraku in hipoma je deček na tleh. Prime se debla — ali samó za hip — potem pade z glavo naprej in razprostrtih rok na tla.

— Za Bóga! — zakliče častnik in skoči k njemu.

Potoček kivi curljá dečku iz leve prsne stráni. Častnik priskoči z dvema vojakoma. Odpnè mu srajco. Krogla mu je prodrla leva pluča.

— Mrtev je! — vzdihne častnik.

— Nè, še živí! — odvrne podčastnik. — Oj, ubogo dete, hrabri naš junaček! — vzdihuje častnik. — Pogum! pogum! — Ali v tem da ga osrèuje in mu polaga rutico na rano, zasteklé dečku oči, in glavica se povési: mrtev je! — Častnik prebledí. Nekaj trenutkov ga gleda nepremično, potem ga zravná na travi, vstane in ga zopet gleda. Gledata ga tudi podčastnik in vojak; drugi so obrnjeni k so-vražniku. — Ubogo dete! — ponoví častnik — ubogi, vrli deček! — Stopi k hiši, vzame zastavo in jo razgrne po malem mrtveci, pustivši mu obraz razkrit.

Podčastnik položi opanke, kapo, nož in palico poleg njega. Vsi molče nekaj časa; nató reče častnik: — Poslali bodemo ambulancijo pónj; umrl jê kakor vojak, naj ga tudi pokopljejo vojaki. Nató se novič obrne k njemu, dvigne roko v poljubek malemu junaku ter ukaže: — Na konje! — In četa otide.

Nekaj kasneje se je izkazala malemu mrtvecu poslednja vojaška čast. O solnčnem zatonu se je raznesla vest o dečkovej smrti vže mej vsemi vojaki. — Steza, poleg katere se je vil majhen potok, vodila je le nekoliko korakov od hiše.

Ko prvi mimogredoči častniki ugledajo pod jésenom mrlička, pokritega z zastavo, pozdravljajo ga s sabljami; jeden utrga kraj potoka dve cvetici in ju vrže nánj. Takó storé vsi vojaki. Za nekoliko hipov je deček pokrit s cveticami in dohajajoči častniki in vojaki ga pozdravljajo: — Vrlo, mali Črnogorec! — Z Bogom, deček! — Živel junak! — Sladko spavaj! — Nek častnik vrže častno svojo sve tinjo nánj, drug ga gré poljubit. Neprestano se vsipljejo cvetice na bôsi nogi, okrvavljene prsi, črnkasto glavico. On pa spí v travi, zavít v zastavo, bledega, skoro nasmihajočega se obrazca — ubogi deček, kakor da čuje te pozdrave in se veseli, da je dal življenje za domovino svojo!

(Iz knjige „Srce“ spisal Edmondo de Amicis, posl. Janja Miklavčič.)

Mladi piskrovezec.

(Iz knjižice: „Mučenky,“ spisal V. Kosmák; posl. —è.)

Modri mleč¹⁾, kakor da bi padel z nebeškega obzorja, zatrepetal je na svojem stebelcu ob cesti. — Zakaj? Od strnišča je potegnil prvi mrzli veter in z češplje, pod katero je cvetel mleč, padel je prvi suhi list. Prestrašil se je tihi, potrpežljivi cvetek, ta skromni beráček ob cesti, razžalostil se, ker se vže približuje zima z mrazom in jadom — in zatrepetal je na svojem stebelcu.

Solnce se je približevalo k poldnevu, sijalo in grelo je, ali otožno. — Kam je izginila njegova vzpomladanska žarkost, njegov prerajajoči plamen, kam njegov ogenj? Oni ogenj, ki je vzbujal ptičice na petje in vsako cvetico k cvetju? — Ej, cvetê še na tisoče cvetic, vender vsaka gleda žalostno, kakor ljudjé pri postelji umirajočega! Tu ali tam poje ptiček, vender njegov glas se glasi kakor tožba in zlato solnčece se sveti še le kakor kaka svečica.

Strah leti po vsem svetu in njegovo belo ogrinjalec leti za njim. Ljudje pri-povedujejo, da je to babje leto, vender ljudjé ne vedó ničesar: to je ogrinjalec strahú.

Po prašnej cesti je korakal mlad piskrovezec. Bil je bos, a mesto ozkih, volnenih hlač je imel stare bregéše²⁾. Zakrpano suknjico vrgel si je preko rame.

¹⁾ Potrošnik ali eikorija; Cichorie oder Wegwarte; Cichórium Intybus.

²⁾ široke, platnene hlače.

Usnijata torbica, kolobar žice (dratú), nekoliko pastij in druga taka šara, to je bil ves njegov imetek.

Nè, ni bil to ves njegov imetek nè. Na najglávnejši njegov imetek sem pozabil: v torbi je imel molek in na jermenu na prsih medenast križec, ki se mu je svetil vže od daleč. Ko je mleč pod češpljo zapazil mladega piskrovezca, zašepetal je lakoti*), ki je cvetela poleg njega: „Pogléj nù, pogléj, tam prihaja siromaštvo s križem. Kako se mu podá ta križec!“

Lakota se je zasmijala, ker ima mej ljudmi takó izvrstnega sorodnika in gledala ga je radostno.

Bog si ga védi, je li slišal mladi piskrovezec šepetanje mlečevo ali nè, ker je prišel in se vsedel ravno poleg njega. Ni dosti manjkalo, da se ni vsedel nanj, ali opazil ga je še za časa in se ga ognil. Prijel je modri cvetek s prsti in dejal: „Nè, nè, poškodovati te nisem hotel.“ —

Pogledal je na češpljo nad seboj. Na vejah pri vrhu je bilo še vse polno sadja in nikjer nobene prepovedi. Kdo vé, kako je prišla sèm — ta češplja? Druga drevesa ob cesti so bila divja: same lipe, jasei; topole, samó tù na tem kraji, kamor se je piskrovezec vsedel, samó tù je rasla češplja in njene veje so se šibile od sadja.

Piskrovezec je bil lačen. Ugledavši sadje, nasmehnil se je, pripognil vejico, trgal in jedel. V bližnji vasi je zazvonilo póludne. Piskrovezec izpusti vejico, ki je visoko odskočila, sname hitro klobúk z glave, poklekne in moli.

Ko je odzvonilo, prekrížal se je, potegnil zopet vejico k sebi in jedel dalje.

„Danes imam dobro kosilo,“ hvalil se je in zadovoljni smehljal mu je igral na lepem, zagorelem obrazu in mu sijal iz velikih, modrih očes.

„Le počasi! Ne snej mi všega!“ oglasil se je za njim osoren glas.

Piskrovezec se je ustrašil in se hitro ozrl.

Stal je pred njim raztrgan, obraščen človek s svežnjem pod pazduho.

„Natrgaj tudi meni, lačen sem!“ — dejal je bradáč mladeniču.

„Držite klobuk!“ — reče piskrovezec hitro, ter trga in meče češplje v njegov raztrgan slamnik.

„Dosti je“ — zagodrnja kosmatin, sede na nasip in začne jesti.

„Nimaš morda kosca kruha?“ — oglasil se je.

Mladenich odprè torbo, vzame dva krajčka, večjega ponúdi nepozvanemu gostu, a manjšega zagrizne on sam s svojimi zdravimi zobmi.

„To mi je kosilo! Klek vzemi tako življenje“ — dejal je bradáč.

„Da bi le vedno takega imeli,“ — reče piskrovezec. — „Pride zima, pride led in sneg in po drevji ne bode drugega kot oparnice. In tudi te so včasih dobre, kadar je človek zeló lačen.“

Klatež pogleda zasmehljivo mladeniča in reče: „Ali si neumen! Tako kosilo ti je všè? Meni bi bilo ljubše, ako bi imel tukaj steklenico slivovke, ki bi se dala narediti iz teh sliv (češpelj). — In v zimi se tudi potikaš po svetu?“ —

Mladenich prikima.

*) Hungerblümchen, Draba verna.

„Jaz pa nè!“ — reče raztrganec nekako ošabno. — „Ko pride zima in me mraz potrese, ukradem tù ali tam kako stvar ali pa pretepem kakega človeka, pa sem preskrbljen za vso zimo.“

„Kje vender?“ — čudi se mladi piskrovezec.

„Kaj si res tako neučen? — Hm, v ječi! Tam sedim vso zimo in jem na troške drugih ljudi. Stori tudi ti tako, pa ti ne bode treba stradati po zimi!“

Mladenič pogleda ves prestrašen raztrganega človeka, položi roko na križec, ki mu je visel na jermenu.

„To bi bilo greh!“ — zašepeče mladeneč.

„Kak greh! Ali še vedno verojameš na grehe, bedák? — Ali hodiš vže dolgo po svetu?“ —

„Štiri leta.“ —

„In sam?“ —

„Nè, sè svojim strijčkom.“ —

„In, kje je ta?“ —

„Tam po ónej vasi hodi.“ —

„In po zimi hodi tudi?“ —

„Tudi.“ —

„Reci mu, da je star bedák, ker ne ve po zimi za lepšo zabavo. — A kam greš ti?“ —

„Tjà, v ono vas,“ — pokaže piskrovezec na desno.

„Nù, jaz grem sem proti Brnu. — A ti le prenašaj to težko bédó kakor znaš in moreš, ker nečeš drugače!“

To rekši vstane ter gre na levo, od koder je prihajala kočija.

Potepuh se ustavi, pokaže na kočijo in reče mladeniču: „Glej, ondu prihaja zopet taka pijavka za nas uboge ljudi. Nu le počakaj, vže pride čas, da jo izplačam.“

In zagrozil se je s palico proti kočiji.

Ubogi piskrovezec povesi žalostno glavo. Klateževa beseda ga je zaboléla. Ko pridrdra kočija do njega, vstane, privzdigne klobuk in pozdravi.

Gospod v kočiji mu vrže na cesto dva novčiča.

Piskrovezec ju pobere, zahvali se, vrže suknjico preko rame, vzame palico v roko, pogleda hvaležno na drevó, vzame iz torbice molek in otide na desno.

Križ na jermenu se mu zablesti v žarkih popoldanjega solnca.

„Siromaštvo s križem zopet odhaja“ — zašepetala je lakota. — „Škoda, bilo tni je povšeči!“

„Potrpi malo, pride zopet“ — tolaži jo modri mleč. „Siromaštvo hodi po svetu v tisočeri podobah.“ —

Gledala sta za piskrovezcem, dokler jima ni zginil za bližnjim hribcem.

Zasmijala sta se in jela dremati. Bučelica pribrenči in jima poje uspavanko.

Ovnek.

(Národna basen v Veržejih na spod. Štajerskem.)

Nek gospodar je imel ovneka, katerega je dekla vsak dan na pašo gnala. Nekega večera, ko je prišel ovnek iz paše, vpraša ga gospodar: moj ovnek, kakó si se danes pasel? Ovnek odgovori: oj! kakó bi se pasel, ker me je dekla za grm privezala in kraj mene spala. Gospodar ne reče na to ničesar. Drugi dan veli gospodinji: ženi mi ti ovneka na pašo in lepo ga pasi. Ko je prišel zvečer ovnek domóv, zopet ga vpraša gospodar: moj ovnek, kakó si mi se pa danes pasel? — Oh! kakó bi se pasel, ker me je gospodinja za grm privezala in kraj mene spala. — Pokliče tedaj deklo in gospodinja ter jima reče: zakaj mi ovneka bolje ne paseta, da mi se vsak dan toži? Nato obe hkrati zavpijeta: oj, za božjo voljo, kakó bi ga mogli bolje pasti nego ga sve! Gospodar njima veruje ter se razjezi nad ovnekom. Dá ga na pol sleči in ga pošlje po svetu.

Ovnek se ves pobit poda na pot in pride najprej v neko šumo. Tú zagleda lisičjo luknjo, pa meni nič, tebi nič, splazi se vánjo.

Ko pride lisica domóv in zavoha, da je nekaj v luknji, zakriči: kdo si božji notri, hodi vèn! — Ovnek ves prestrašen odgovori: pol me je odrtine, pol me je kosmatine; udarim te kakor dlako, ugriznem te kakor repo. — Lisica se tega odgovora prestraši in zbeži v šumo. Sreča jo volk in jo vpraša: strijna, kaj ti je, da tako silno dirjaš? — Lisica odgovori: kakó ne bi bežala, ker je nekaj v mojej luknji, pa neče iti vèn. — Volk jej reče: grem pa jaz s teboj, jaz sem močnejši, bodem ti vže spraznil luknjo.

Ko prideta do luknje, zakriči volk: kdo si božji, hodi vèn! — Ovnek odgovori: pol me je odrtine, pol me je kosmatine, udarim te kakor dlako, ugriznem kakor repo. — Volk reče na to: strijna, to je nekaj čudnega! Prestrašita se in zbežita v šumo. — Kmalu srečata ježa, ki jima nasproti kriči: kam takó bežita? — A lisica odgovori: kaj ne bi bežala, ker je nekaj v mojej luknji, pa se ne da vèn.

Jež jej moško odgovori: grem pa jaz tjà, morda jaz kaj opravi. — Kaj bodeš ti špiček, ti zmotanec, ti tepec opravil, česar jaz nisem mogel, — odreže se mu volk. — Idimo na poskušnjo, reče jež! — Ko pridejo do luknje, reče jež: kdo si božji, hodi vèn! A ovnek zopet odvrne kakor poprej; komaj pa zadujo besedo izgovori, vže se jež skobacá v luknjo in pravi: ugrizni me, ugrizni! ter ga takó zbada, da je ovnek moral pobegniti iz luknje. — Ali prej ko je jež iz luknje prilezel, sta vže volk in lisica ovneka snedla. Komaj je gobec pomolil iz luknje, vže je vprašal: ali sta meni kaj pustila?

Nič! — bil je odgovor.

Jež na to razžaljen, reče: to ne gre takó; idimo k sodniku, tam k ónemu hrastu. (Jež je namreč vedel, da je tam železo nastavljeno za volka.) — Ko pridejo do hrasta, reče jež: gospod sodnik, vstanite! — in rahlo potrka po železu. Volk pristopi in reče: čakaj, bodem ga jaz zbudil — in udari s táco po železu, ali — o joj! ujame se. Jež ga zaničljivo pogleda in reče: to ti je óni špiček, zmotanec in tepec!

Fr. K—č.

Vesele počitnice.

Oj z Bogom šola, sveti kràj!
Veseli zapuščam te sedàj.
Ko v rojstno se podajam vas,
Srce utriplje mi na glas.

Vam knjige mrtve mir zdaj dam,
Saj kar povéste, vse že znam.
Odslej bom gledal kras cvetie,
Poslušal petje bodem ptic.

V to sobo več prišel ne bom,
Saj vsa dolina moj bo dom;
Učilnica prostorna bó
Dobra in poljé plodná.

In vam, továriši, rokó
Naj stisnem danes še v slovó.
Juhó! saj jutri jo podám,
Očetu, materi, sestrám.

A zdaj urnó ko ptič zletim,
Duhá domá si poživim.
Čez meseca se vrnem dya,
Če Bog življenje, zdravje dá.

Fr. Klínar.

Prepelica in mlade prepeličice.

(Basen.)

Kosci so kosili travo. Pod gričkom na travniku je bilo prepeličino gnezdo. Prepelica je zletela iskat hrane svojim mladičem. Ko se je vrnila, videla je pokošen travnik. — „Nevarnost je prišla! Zdaj morate prav tiho sedeti v gnezdecu. Ljudje vas ne smejo videti. Zvečer vas bodem vže prepeljala!“ Tako je govorila mati prepelica svojim otrokom prepeličicam. — Prepeličice šo bile še nespametne. Veselile so se in dejale: „Kako prijetno sije solnčece! Travník je tako čist! Me se ne smemo skrivati in molčati! . . . Naša mati je vže stara . . . Zato se pa boji, ker je stara . . . Ona naj se ne veseli, a me se hočemo veseliti!“ Tako so govorile mlade prepeličice. Jedna mladih prepeličic zapedpedika a druga zleze iz gnezdeca. In glej! na zadnje zapedpedikajo vse in zapusté gnezdece.

Ob istem času prinesó kmetiški otroci kosilo svojim očetu. Očetje kósijo, otroci pa tekajo po travniku. „Tú nekje pojó prepeličice!“ reče jeden deček drugemu. In šli so iskat prepeličic. Glas mladih prepeličic je izdal otrokom kraj, kder so bile ptičice. Hitro so otroci našli gnezdece in polovili vse mlade prepeličice.

(Iz ruščine preložil Ant. Jaklič.)

Maščevanje.

Slavko majhen še je deček,
Jopica mu je rudeča.
Ko po dvoru skače, zvižga,
Oj! srdit purán ga sreča.

Zapodí z močjó se v dečka,
Revčka kar na tla podére.
Pózor pa v pomoč priteče,
Kmalu Slavko se pobére.

Sólze si in prah obriše,
Mine jeza ga in tuga.
Psička lepo zahvaljuje,
A puranu to zažuga:

„Dolgo se ne boš šopiril;
Jutri mati te zakolje,
Oče, mati, jaz in Pózor
Tebe snémo dobre volje!“

Fr. Krek.

Moli kakor angeli.

Deklica je vprašala pred molitevjo svojo učiteljico: „Ali smem moliti kakor molijo angeli?“ — Učiteljica se začudi temu vprašanju in reče: „Ljubica moja, kako pa molijo angeli?“ — Pri teh besedah poklekne deklica, sklene pobožno svoji nežni ročici, pripogne glavico in moli nekoliko časa. Učiteljica jo vpraša: „Ljuba moja, kje si pa videla, da angeli tako molijo?“ — Deklica odgovori: „Videla sem to v cerkvi na oltarji, kjer se angeli takó Bogu priklanjajo in ga molijo.“

Gruber,

Iz spominov na babico.

II. ¹⁾

Za majnikom je prihajal tudi tiste čase mesec rženi cvet, a za njim mali in ²⁾svéliko srpan. Tedaj so počrnévale po gozdu sladke borovnice³⁾ rdečili se tréskovci³⁾ in ukusne jagode.

Otroci smo imeli praznik.

Sléharo popóludne smo se drevili kam za sv. Trojico brat in zôbat črnih in rdečih jagod. — Ali je imela naša babica tedaj preglávicó z menoj! Kakor bi trenil, izginil sem jej včasih izpred očíj in z dóma. Ona pa me je klicala potém in klicala na vse pritége, češ, da ne morem biti daleč. A bil sem vže zdavna kje v Tičnici ter nabiral borovnic in tréskovcev in sladkih jagod.

In kadar sem se zopet pritíhotapil k dómu, kaj menite, kako sva zaorala z babico? Vprašala me je, kje sem bil. Jaz pa sem povedal po pravici. Čémú bi legál? Greh bi bilo in še pomagalo ne bi nič! Zakaj da sem zôbal borovnice in jagode, o tem so pravili babici moji zobje in ustnice in brke okolo njih. Poredni otročaji smo bili: z borovnicami smo se čestokrat navlašč namazali.

Tedaj je imela babica dela dovôlj, da me je umila, ako me je sploh mogla ujeti in pripraviti k vodi. A da me je med umivanjem kar naprej karala, kdo bi jej zaméril? Takega poredneža! —

Nekoč pa sem prišel zeló lačen z jagodove bire. Toda naša babica je bila tistega dné nenavadno dobrovoljna. Na mojo prošnjo mi je prinesla iz omare kosec kruha, sedla k meni na travo ter dejala:

„Je-li, zôbal si rdeče jagode?“

„Rdeče, babica, in koliko jih je bilo!“

„A ti si tako lačen! Gledi, mari bi bil bral borovnice! Teh jê vsaj človek kdaj sit — jagod nikoli.“

„Zakaj nè, babica?“

„Čakaj, povem ti.“

Tedaj sem še globokeje zagriznil v svoj kosec ter zadovoljno uprl v babico svoje zvédavo oko.

Ona pa je pripovedovala:

„Nekdaj sta brala in zobala v gozdu deček in deklica: prvi jagode, druga borovnice. Po stezi pride drug deček — Jezus sam. Postoji pri dečku in pravi: „Deček, kaj zoblješ?“

Deček pa boječ se, da bi nepovabljenec ne jel na istem mestu brati jagod, odgovori: „Nič!“

„Torej bêri — nič!“ reče Jezus dečku in stopi k deklici.

„Kaj pa bereš ti?“ povpraša jo.

„Borovnice.“

„Naj so ti v slast!“ In deček izgine.

¹⁾ Glej 5. „Vrtčevo“ število, str. 82 in pripiši pod naslov „Iz spominov na babico“ rimsko štev. I. Pis.

²⁾ Pri nas imenujemo črne jagode — borovnice, rdeče samo jagode.

³⁾ Posebno debele jagode. Pis.

Od takrat jagode toliko teknejo, kakor bi zôbal nič, borovnic pa se je lahko nasititi.

Zdaj veš tudi, da ne smeš nikdar in nikjer in nikoli — legati!

Babica je odšla v kuhinjo.

Jaz pa sem še obsedel na travi. In kaj menite, kaj sem preudarjal? Čudil sem se, od kod vse to vé — ta naša babica!

In takrat je bilo, da sem začel borovnice še bolj ljubiti, da-si me je babica vselej potem, kadar sem jih zôbal — umila . . .

Mih. O. Podtrojški.

Psiček.

Nekem mestu je prebival v pritličji visoke hiše star ubožen črevljár. Siromak ni imel nikogar več na svetu. Pridno je šival in popravljál obnošene čevlje, da si je v potu svojega obraza prislužil kosec kruha. Jedína zabava mu je bila suh psiček, ki je ž njim vred prenašál dobro in slabo, mraz in vročino, veselje in žalost. S tem psičkom se je ubogi črevljár večkrat pogovarjal in psiček mu je zrl v oči, kakor da bi razumel vsako besedo svojega gospodarja.

V prvem nadstropji je stanovala bogata vdova z hčerko Radivojko. Radivojka je bila sicer lepa, ali hudobna deklica. Ošabno je vihala svoj nosek, posmehovala se ubožcem in sovražila vsako žival. Ko je šla mimo črevljárjevega psička, vselej ga je sunila s svojim ličnim črevljičkom mej rebra, da je bédni psiček stisnil rep mej noge in cvileč zbežál pod črevljárjev trinožni stolec.

„Gospica Radivojka,“ — dejal je nekoč črevljár nejevoljno, „kaj vam je vender storila uboga žival, da jo tako neusmiljeno psujete?“

„Gnjusi se mi!“ — odgovorila mu je ošabno, ne da bi ga pogledala.

„Kdo vé, če vam ne bode še kdaj koristila ta uboga žival,“ — zavrne jo nalahko stárec. Radivojka mu ne da nobenega odgovora.

In glej čúdo! Kakor da bi črevljár znal prorokovati.

Radivojka si je teden pozneje, ko je po stopnicah tekla, izpahníla nogo in si jo močno ranila. Zdravila niso dosti pomagala: noga je ostala otekla in majhna rana, ki se je bila prisadila, ni se hotela zaceliti. Velike skrbi je imela zaradi tega njena mati. Nekega dne sliši črevljárja pri odprtem oknu pogovarjati se z njegovim psičkom. Mej drugim mu reče: „Ako bi ne bila Radivojka tako ošabna, ponudil bi te njej za zdravnika. Tvoj pasji jezik ima čudno moč, da odpravlja otekline in céli rane. To se vé, usiljevati se nočeva nikjer, kaj nè, psiček moj?“ — In psiček je póluglasno zalajál, kakor bi hotel reči: dà, dà!

Takòj je povedala mati Radivojki, kaj se je črevljár pogovarjal s psičkom. Ali Radivojka ni hotela o psičku slišati ničesar. — Noga je bolj in bolj otekala in rana jo je vedno huje bolela. Ošabna gospica postane kmalu ponižnejša in nekega popóludne prosi mater, naj bi jej pripeljala črevljárjevega psička, da bi jej lizál bolno nogo.

Mati gre po sestradanega psička, ali uboga žival, ugledavši Radivojko, začne cviliti ter se plaho skrije pod postelj.

Sramote Radivojka zarudi: „Psiček se me boji ter mi ne bode hotel pomagati, ker sem ga tolikokrat z nogu bacnila — — —“

Mati poskuša psička privabiti najpred z ljubeznivimi besedami in potem tudi z grožnjami, ali vse zamán! Naposled pokliče črevljarja, in glej! njega je psiček takòj ubogal. Boječe se približa k Radivojkini nogi. Ko mu Radivojka pomoli kosec kruha in ga nekolikokratij prijazno poboža, začne psiček nalahko lizati njeno rano. Prijeten občutek se je razlival po vsem njenem životu, rana je ni več skelala, otekline nič več bolela in sladko je zadremala. Še večkrat je lizal psiček Radivojkino bolno nogo in za teden dni je Radivojka vže mogla nekoliko hoditi.

Kako je bila zdaj Radivojka ubogemu psičku hvaležna! Prijazno se je pogovarjala z njim in mu dajala vsak dan tečne hrane. In tudi psiček, ki odslej ni bil več tako suh, pozabil je poprejšno sovraštvo ter je pogostoma spremljal svojo dobrotnico.

F. G. Podkrimski.

Sladka kaša.

(Pravljica, prev. F. G. Podkrimski.)

Zivela je majhna, dobra in pobožna, a zeló, zeló ubožna deklica. Oče jej je bil vže zdavna umrl in slabotna mati ni mogla dovolj zaslužiti. Zaradi tega nista imeli dostikrat kaj jesti; stradali sta prav pogosto.

Nekega dne je šla deklica v gozd jagod nabirat. Ker pa je bilo še prezgodaj v letu, našla ni nobene. Vračajoč se, srečala je staro ženico, ki je vže tako dolgo živela, da je vedela za vse nadloge in težave, ki tarejo človeštvo. Starka je tedaj tudi vedela, česa nedostaje ubogej deklici. Zato je rekla:

„Dete ljubo, tù imaš lonček! Če bodeš rekla: lonček, kuhaj! — kahal ti bode sladko kašo, in če bodeš rekla: lonček, nehaj kuhati! — ubogal te bode.“

Deklica se je starki lepo zahvalila in veselo nesla lonček domóv k materi. Kolikorkrat koli je rekla: lonček, kuhaj! — kuhala se je v lončku sladka kaša. Sedaj sta imeli obe dosti jesti; ni jima bilo treba več stradati.

Ko pa je šla nekoč deklica iz dóma in je hotela mati jesti, vzela je lonček in rekla: lonček, kuhaj! Takòj se je začela kuhati kaša in mati jo je jedla. Ko pa je bila sita, pozabila je pravo besedo in kaša se je kuhala, kuhala, dalje, dalje, da je skipéla in tekla iz lončka. In kaša se je kuhala dalje neprenehoma in napolnila vso peč in vso sobo in napolnila vso hišo. Kaša pa se ni nehala kuhati, ampak kipela in tekla je preko ceste čez prvo hišo in čez drugo in čez tretjo hišo in čez vso vas. Še le ko je pritekla kaša do zadnje hiše, prišla je deklica nazaj in zaklicala: Oj lonček, nehaj vender kuhati!

Pri tej priči je prenehal lonček kuhati. A vse hiše so stale v kaši tjà do dimnikov in kdor je hotel v hišo ali iz hiše, moral se je prejesti skozi sladko kašo.

Aj, to je moralo biti dobro, kaj nè!?

Snopovi govoré.

Sloveči Miklavž Harms, propovednik v mestu Kiel, kder je 1855. leta pobožno sklenil svoje življenje, govoril je in dal natisniti sledeči govor snopov:

* * *

Minul je dan žetve. Lepa poletna noč se je razprostrela čez mirno tiho polje. Tedaj vstane nek snop ter zakliče preko njive: „Dajmo, naredimo Gospodu zahvalnico za žetev pod tihim nočnim podnebjem!“ In snopovi se vzdignejo ter začno šumeti, da se vzbudé skorjanci in prepelice, ki so vže spale na okrog po strnišči.

Prvi snop začne govoriti: „Zapôjte Gospodu čast in hvalo! Hvalite Bogá, kër on je dober in njegova dobrotà traja vekomaj. Solneu ukaže vzhajati dobrim in hudobnim; dežju ukaže rošiti na pravične in krivične. Vseh ljudij oči čakajo na Boga in on jim daje živeža ob svojem času. Na tisoče let je vže prešlo preko svetá, in vsako leto je prineslo žetev in dalo ljudem potrebnega živeža. Še zdaj pogrinja Gospod svojo mizo in na milijone ljudij uživa njegove darove. Njegova dobrotà se ponavlja vsako jutro. Zapôjmo Gospodu čast in hvalo!“

In tolpa prepelice zapoje Bogu pesen zahvalnico.

Drugi snop se oglasi in reče: „Vse leži na blagoslovu božjem. Kmetovalec giblje svoje pridne roke, orje polje in trosi zrnje v brazde, a rast pride le od Bogá. Mnogo hladnih nočij in vročih poletnih dnij je mej setvijo in žetvijo. Človeška roka ne more pripeljati deževnih oblakov, tudi ne more zabraniti toče. Gospod varuje drobno zrnice v krilu matere zemlje, varuje zeleno setev in dozrevajoče klasovje. Ne bojte se! Bog je bil z nami. Na blagoslovu božjem leži vse!“

Nato izpregovori tretji snop: „Kdor seje v solzah, žel bode v veselji! S težkim srcem je šel sin, da poseje zrnje. Oh, oče mu je umrl in doma se joče zapuščena mati, trdi upniki so jej izpraznili skednje. Usmiljen sosed je posodil sinu semena, in s semenom so padale solzé na izorano njivo. Zdaj spravlja stoteren sad, ker Gospod je blagoslovil njegovo žetev. Kdor seje v solzah, ta žanje v veselji. Solzni gredó in trosijo seme, a veseli so, ko nosijo polne snopove v skednje!“

Potem nadaljuje četrti snop, rekoč: „Ne pozabite delati dobro in pomagati drugim! Tako dejanje dopada Bogu. Oj da bi mogel to klicati v hiše bogatinov, ki polnijo zdaj svoje kašče in skednje! Da bi mogel to povedati ónemu trdosrčnemu možu, ki je včeraj pognal ubožne paperkovalce raz svoje polje! Kogar je blagoslovil gospod, ta odpri svojo darežljivo roko, ter pomози siromakom, kakor pošteni Boc, ki se je usmilil pobožne Rute. Ne pozabite delati dobro in pomagati drugim!“ In prepelice so jele klicati v vas, da bi vzbudile in omečile zaspana sreca.

In končal je peti snop, rekoč: „Kar človek seje, to bode žel. Kdor pičlo seje, pičlo žanje; kdor seje v obilosti, žel bode tudi v obilosti. Čimu se čudite, da stoji ljulika mej pšenico? Zakaj niste očistili semena, predno ste ga posejali? Kdor seje osat, žel bode težavo. Kdor seje v meso, žel bode od mesá pogubljenje in kdor v duhu seje, žel bode od duhá večno življenje. Kar človek seje, to bode žel!“

In vsi snopovi na okrog se globoko priklonijo, in rekó: „Amen! Amen!“

Poslovenil Fr. Rup.

Zlati čas.

Otročiči moji! Prepričana sem, da ste vže po večkrat slišali prigovor, ki slôve: „Čas je zlató.“ — Ali: „Ura zamujena, ne pride nobena.“ Ali ste pa tudi vže pomislili, kaj nas učita ta dva prigovora? Mislim, da nè! Ako bi vi, otroci, vedeli kaj je čas, posebno čas nežne mladosti, obračali bi ga vse bolje, nego ga obračate in nikoli bi vas ne mikalo pohajati po cestah brez vsega dela ter zapravljati zlati čas, ki se nikoli ne povrne. Znam dobro, da niste vsi taki. Otroci takih starišev, ki so v svojej mladosti znali zlati čas ceniti, niso nikoli brez dela.

Pridni otroci, prišedši iz učilnice, izdelujejo svoje naloge, potem pa pomagajo starišem pri delu. Pridne deklice imajo pletivo ali kačkanje v rokah ter ne posedajo nikoli brez kakega dela na hišni prag ali občinski travnik.

V mladih letih se je treba mladini vaditi pridnosti. Nobene ure ne smete izgubiti brez dela. Delo je podloga sreči, delo je vir človeškega blagostanja.

Kaj pa ti, lenuh mali, ki pohajaš vse proste ure po cestah, ruvaš se in pretepavaš s svojimi malovrednimi tovariši? Kaj bode iz tebe? Ko odrasteš, treba ti bode skrbeti za vsakdanji živež, a bal se bodeš dela. Tvoja roka, ki ni bila v otročjih letih vajena dela, bala se bode truda, in delo, katerega si se v mladosti izogibal, postalo ti bode nadležno. Pridnemu človeku je vsako delo v veselje. Tvojemu tovarišu in tovarišici, katera sta vže v otročjih letih cenila čas, bode se dobro godilo, a pri tebi se bode izpolnjeval prigovor, ki pravi: „Lenega čaka strgan rokav, pal'ca beraška, prazen bokal.“

Večkrat slišimo, da tudi pridnega obišče nesreča. Recimo: ukraden mu je denar, ukradena mu je suknja, pogorí mu hiša i. t. d., a on zaradi tega ne obupa, on dobro vé, da si je s pridnostjo pridobil to, kar mu je vzela nesreča, zatorej podvoji svojo pridnost in po malem si zopet pridobi, kar je izgubil.

Ali pómni, otrok moj ljubi, da vsa pridnost ne izda nič brez blagoslova Božjega. Vadi se tedaj z delom tudi v molitvi. Vsako svoje opravilo daruj Bogu, nebeškemu Očetu, in on bode vzprejel in blagoslovil tvojo daritev.

Da-si je ni dražje reči na svetu kakor je čas, vender se ravno čas vse premalo čisla. Dnevi tekó in le malo kdo pomisli, da mu se ti dnevi nikoli več ne povrnejo.

Sv. Bernard pravi: „Kakor paziš na las svoje glave, takó ti je páziti, da ne izgubiš trenutka tebi odločenega časa.“ Nek modrijan piše: „Vse na svetu je ptuje blagó in to blagó je minljivo, samó čas je naš.“

Zatorej se ne ravnajte po takih ljudeh, ki skrbé le zato, kako bi pregnali ta zlati čas. Slišali bode te po večkrat: Oj kako je dolgočasno! Kam hočem iti, da si prebijem dan? Kako se hočem zabavati i. t. d. Pri takem zapravljanji zatega časa ni čuda, ako imajo uradniki polno dela s pravicami, ako lepa posestva v nič gredó, ako delo zastaja, mošnjiček vedno tanji postaja, v kuhinji ognja primanjkuje i. t. d.

Ako hočete, otroci ljubi, izogniti se takim nezgodam, vadite se vže zdaj v nežnej mladosti dela, ter ne izgublajte druzega časa s pohajkovanjem, ker védite: Kar se Janezek uči, to bode Janez znal.

L. Kersnik-Rott.

Listje in cvetje.

Drobtine.

(Popotovanje nekda in danes.)
Pred kakimi petdesetimi leti se je vse drugače popotovalo po svetu kakor pa danes. Potrebovalo se je takrat 70 dni, da se je prišlo iz Angleškega v Kap dobre nade, 120 dni v Bombay in 130 dni v Sidney. Za potovanje iz Angleškega v New-York se je potrebovalo 40 dni, v Jamaiko 42 dni. v Rio 56 dni, v Valparaiso 120 dni.
— Danes se pride iz Londona v Kap dobre nade v 21 dneh, v Bombay v 18, v Sidney v 43, v New-York v 10, v Jamaiko v 18, v Rio v 21, v Valparaiso v 39 dneh. Povprečna brzina v navedena mesta je danes za tretjino ugodnejša nego li je bila pred petdesetimi leti. Danes je redko kje kak kraj na zemlji, kamor bi se iz Londona ne moglo priti v dveh mesecih.

Demant.

(Priobčil Fr. Stauffer.)

```

      a
    a a a
  a a a a a
a a a a a a a
a b b b e e e e e
e d d d e e e e e e g
i i i i i j j j j j j
j k k k k k k k k l l l l
l l l l n n n n n o o o o
o o o o o o o p p p p
p p r r r r r r r r
r s s s s s t
u u u u v
v v v
v
  
```

Zaménjajte v tem demantu črke tako med seboj, da se bode čitalo v 15 vrstah 15 besed od leve na desno; osma vrsta naj se čita tudi po sredi posamičnih besed od zgoraj nizdolu. Besede značijo: 1. soglasnik; 2. strojček, ki meri čas; 3. tečna jed; 4. sad; 5. stvar, ki jo nosi učenec v šolo; 6. denarni zavod; 7. slovenski koledar; 8. značaj, ime in priimek značajnega narodnjaka in bivšega odličnega uradnika na Kranjskem; 9. veletok in dežela, po katerej teče; 10. rokodelca; 11. mesto; 12. ptica močvirnica; 13. stara mera za tekočino; 14. ljudsko prebivališče; 15. soglasnik.

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnjem listu.)

Rešitev obeliska in rebusa v 7. „Vrtčevem“ listu.

Rešitev obeliska:

Dr. Fran Ks. vitez Miklosich tajni ces. svetnik
in profesor slavistike v Beču.

	D											
	u	r	a									
k	a	F	r	a								
p	u	r	a	n								
g	l	a	v	a								
v	e	n	e	e								
s	o	K	o	l								
j	e	s	e	n								
p	e	v	e	e								
A	n	i	ž	a								
m	i	t	r	a								
o	g	e	n	j								
m	i	z	a	r								
k	o	M	a	r								
s	l	i	k	a								
l	a	k	e	t								
K	o	l	p	a								
s	l	o	g	a								
r	i	s	a	r								
A	t	i	l	a								
k	o	e	k	a								
m	e	h	u	r								
t	a	j	n	i	c	e						
s	s	v	e	t	n	i	k	i				
n	p	r	o	f	e	s	o	r	s	l		
a	v	i	s	t	i	k	e	v	B	e	č	u

Prav so gareshili: Gg. J. Inglič, naduč. v Idriji; M. Rant, naduč. na Dobrovi; Jos. Kumer, rudar, in Jernej Pire, kovač v Idriji; Jos. Stojec na Vrhniki in Fran Šivilaskup v Horjulu. — Marija Leben v Horjulu; Marija in Leopoldina Rantova na Dobrovi; Ema in Micka Gantar, učenki na Studenci.

Rešitev rebusa:

Človek obrača, Bog pa obrne.

Prav so ga rešili: Gg. Jos. Primožič, kapelan v Kobaridu; M. Rant, naduč. na Dobrovi; Jos. Vidic, naduč. pri sv. Pavlu v Savinjske dol.; Ivan Žnidaršič v Gorici; Fran Žnidaršič in Robert Bile v Il. Bistrici; Ivan Rodič, učitelj v Št. Jurji pod Kumom; Miroslav Skofic, abiturijent v Inomostu na Tirolskem; F. B. Planinski v Planini; Jernej Pire, kovač, in Josip Kumer, rudar v Idriji; Maks Samec v Kamniku; Dragutin Koderman v Frankolovem (Štir.); Fran Šivilaskup v Horjulu; Boleslav Troha, učit. priprav. v Mariboru; Rad. Lavtižar, uč. priprav. v Ljubljani; Jos. Stojec na Vrhniki; Rud. Walland in Peter Medič, dijaka v Ljubljani; Rudolf in Viktor Andrejka, Adolf Merhar, Jul. Namorš, Oskar Eppich, Maks Rasinger in Štef. Pogačnik, učenci v Ljubljani; France Peterl, uč. v Novakih (Gor.); Aleš Vogrin, uč. pri sv. Trojici v slov. gor. (Štir.); France Štefling, uč. v Ljutomeru; Emerik Triller, uč. v Rudolfovem; Pavel Kokol, Janez Petrovič, Ivan Sladič in Ivan Janžekovič, učenci na Dornovi (Štir.); Fr. Šet, Janez Kristan, Jož. Škoberne, Jak. Čretnik, Avguštin Vrečko in Martin Ferlež, učenci v Št. Jurji ob j. ž. (Štir.). — Franjica Pogačnik, učiteljica v Cerkljah; Rafaela in Albina Rupnik v Leskovi; Ivana in Amalija Šket v Dramljah (Štir.); Marija Leben v Horjulu; Sofija Vilhar, učenka v Vel. Žabljah; Josipina Koderman v Frankolovem

(Štir.); Pavlica Arlič, Emica Banko in Fanika Rodé, učenke na Dobrni (Štir.); Pepika Seinkovič v Središči (Štir.); Alojzija Medič v Ljubljani; Gera Cvetko in Ivanka Savec, učenki na Dornovi (Štir.); Micika Frie, Micika Skerlec, Angelica Vrščič, Tilička Bračko, Elza Studeny, Jadviga Vavpotič, Micika Mavrič in Tilči Mayer, učenke v Ljutomeru; Pavlina Praprotnik, Marija Hočever, Marija Šporn, Marija Križnar, Mar. Benda, Marija Brank, Uršula Vilar, Uršula Jereb, Ivanka Trampuš, Ana Bider, Marija Petač. Fr. Kimovec, Fr. Gorjancec, Manca Rozman, Marijeta Rebolj, Mr. Traven, Manca Jerovšek, Marija Podgoršek, Marijana Ravnika, Jerica Hočever in Marijana Nahtigal, učenke 2. razreda v Repnjah; Mici in Albina Perne, Mici Mavec, učenke v Trziči; Marija Kos, Amalija Pirnat in Antonija Hudovernik, učenke v Št. Ilji pri Velenji (Štir.); Micika Račič, Franika Križanič, Angela Rajar, Micika in Tončka Štritar, Rezika Jurečič, Leonora, Ieika, Milica in Justina Kaligar, učenke pri sv. Križi poleg Kostanjevice; Ema in Mica Gantar, učenki na Studenci.

Opozarjamo vse one p. n. gg. naročnike, ki nam naročnine bodi si za pretečeno ali pa za letošnje leto še niso dopostali, da svojo dolžnost prej ko mogoče storijo, ker nam lista izdajati ni mogoče brez novčne podpore.

Upravišтво „Vrtčevo.“

Rebus.

(Priročil F. Stegnar.)

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnjem listu.)

„Vrtce“ izhaja 1. dne vsacega meseca in stoji za vse leto 2 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 30 kr. Napis: Upravišтво „Vrtčevo“, mestni trg, šte. 23 v Ljubljani (Laibach).

Izdajatelj, založnik in urednik **Ivan Tomšič.** — Natismila Klein in Kovač v Ljubljani.